दक्षिणोर्द्ध सहस्रारं पाञ्चजन्यमधःस्थितम् ।
सप्ततालप्रमाणेन वामनं कारयेत् सदा ॥८॥
ऊर्द्ध दक्षिणतश्चक्रमधः पद्मं व्यवस्थितम् ।
वामोर्द्ध कौमोदी यस्य पाञ्चजन्यमधःस्थितम्॥
पद्मा पद्मकरा वामे पार्श्वे तस्य व्यवस्थिता ।
स्थितो वाप्युपविष्टो वा सानुरागविलासवान् ॥
प्रद्युम्नस्य हि भेदोऽयं श्रीधरेति प्रकीर्त्त्यते॥९॥
दक्षिणोर्द्ध महाचक्रं कौमोदी तदधःस्थिता ॥
वामोर्द्ध नलिनं यस्य अधः शङ्खं विराजते ।
हृषीकेशेति विज्ञेयः स्थापितः सर्व्वकामदः॥ १०
दक्षिणोर्द्धे पुण्डरीकं पाञ्चजन्यमधस्तथा ।
वामोर्द्धे संस्थितं चक्रं कौमोदी तदधःस्थिता॥
पद्मनाभेति सा मूर्त्तिःस्थापिता मोक्षदायिनी११
दक्षिणोर्द्धे पाञ्चजन्यमधस्तात्तु कुशेशयम् ॥
सव्योर्द्धं कौमोदी देवी हेतिराजमधःस्थितम् ।
अनिरुद्धस्य भेदोऽयं दामोदर इति स्थितः॥१२।
एतेषान्तु स्त्रियौ कार्य्ये पद्मवीणाधरे शुभे ।
इति क्रमेण मार्गादिमासाधिपाः केशवादयो द्वादश ॥ * ॥ अथ सिद्धार्थसंहितायां चतुर्व्विंशतिमूर्त्तयः ।
"वासुदेवो गदाशङ्खचक्रपद्मधरो मतः । १ ।
पद्मं शङ्खं तथा चक्रं गदां वहति केशवः ॥२॥
शङ्खं पद्मं गदां चक्रं धत्ते नारायणः सदा।३।
गदां चक्रं तथा शङ्खं पद्मं वहति माधवः॥४॥
चक्रं पद्मं तथा शङ्खं गदाञ्च पुरुषोत्तमः ।५।
पद्मं कौमदकीं शङ्खं चक्रं धत्तेऽप्यधोक्षजः॥६॥
सङ्कर्षणो गदाशङ्खपद्मचक्रधरः स्मृतः । ७ ।
चक्रं गदां पद्मशङ्खौ गोविन्दो धरते भुजे ॥८॥
गदां पद्मं तथा शङ्खं चक्रं विष्णुर्विभर्त्ति यः।९।
चक्रं शङ्खं तथा पद्मं गदाञ्च मधुसूदनः ॥१०॥
गदां सरोजं चक्रञ्च शङ्खं धत्तेऽच्युतः सदा।११।
शङ्खं कौमोदकीं चक्रमुपेन्द्रः पद्ममुद्वहेत्॥१२॥
शङ्खचक्रगदापद्मधरः प्रद्युम्न उच्यते । १३ ।
पद्मं कौमोदकीं चक्रं शङ्खं धत्ते त्रिविक्रमः॥१४॥
शङ्खं चक्रं गदां पद्मं वामनो वहते सदा ।१५।
पद्मं चक्रं गदां शङ्खं श्रीधरो वहते भुजे ॥१६॥
चक्रं पद्मं गदां शङ्खं नरसिंहो बिभर्त्ति यः।१७।
पद्मं सुदर्शनं शङ्खं गदां धत्ते जनार्द्दनः ॥१८॥
अनिरुद्धश्चक्रगदाशङ्खपद्मलसद्भुजः । १९ ।
हृषीकेशो गदां चक्रं पद्मं शङ्खञ्च धारयेत् ॥२०॥
पद्मनाभो वहेत् शङ्खं पद्मं चक्रं गदां तथा।२१।
पद्मं चक्रं गदा शङ्खं धत्ते दामोदरः सदा॥२२॥
शङ्खं चक्रं सरोजञ्च गदां वहति यो हरिः।२३।
शङ्खं कौमोदकीं पद्मं चक्रं कृष्णो विभर्त्ति यः ॥२४॥
एताश्च मूर्त्तयो ज्ञेया दक्षिणाधःकरक्रमात् ॥"
मत्स्यपुराणे च ।
"एतदु-शतः प्रोक्तं प्रतिमालक्षणं तथा ।
विस्तरेण न शक्नोति बृहस्पतिरपि द्विजाः ॥"
इति ।
सेवानिष्ठा हरेः श्रीमद्वैष्णवाः पाञ्चरात्रिकाः ।
प्राकट्यादखिलाङ्गानां श्रीमूर्त्तिं बहु मन्यते ॥
सेव्या निजनिजैरेव मन्त्रैः स्वस्वेऽष्ट मूर्त्तयः ।
शालग्रामात्मके रूपे नियमो नैष विद्यते ॥
द्विभुजा जलदश्यामा त्रिभङ्गी मधुराकृतिः ॥
सेव्या ध्यानानुरूपैव श्रीमूर्त्तिः कृष्णदैवतैः ॥
अन्याश्च विविधाः श्रीमदवतारादिमूर्त्तयः ।
प्रादुर्भावविधावग्रे लेख्यास्तत्तद्विशेषतः ॥
नित्यकर्म्मप्रसङ्गेऽत्र मूर्त्तिजन्मप्रतिष्ठयोः ।
विधिर्न लेखितुं योग्यः स तु लेखिष्यतेऽग्रतः॥"
इति श्रीहरिभक्तिविलासे १८१ विलासः ॥

श्रीयुक्तः त्रि, (श्रिया युक्तः ।) लक्ष्मीविशिष्टः । श्रीमान् । जीवत्पुरुषनाम्नः पूर्वं दातव्योऽयम्॥

श्रीयुतः त्रि, (श्रिया युतः ।) लक्ष्मीविशिष्टः । श्रीमान् । जीवत्पुरुषनाम्नः पूर्वं दातव्योऽयम् ॥

श्रीरसः पुं, (श्रियः रसो निर्य्यासः ।) श्रीवेष्टः । इति राजनिर्घण्टः ॥

श्रीरङ्गपत्तन, क्ली, देशविशेषः । सारंपटन् इति भाषा । इति मादराजाख्यदेशे प्रसिद्धम् ॥

श्रीरागः, पुं, षड्रागाणां मध्ये तृतीयरागः ।इति हलायुधः । अस्य रागिण्यो यथा,—
"गान्धारी देवगान्धारी मालवश्रीश्च सारवी ।
रामकीर्य्यपि रागिण्यः श्रीरागस्य प्रिया इमाः ॥"
इति सङ्गीतदामोदरः ॥
विस्तारस्तु श्रीशब्दे द्रष्टव्यः ॥

श्रीरामः पुं (श्रीयुतो रामः ।) रामचन्द्रः । इति शब्दरत्नावली ॥

श्रीरामनवमी, स्त्री, (श्रीरामस्य नवमी तज्जन्मदिनत्वात् ।) चैत्रशुक्लनवमी । सा च श्रीरामस्य जन्मतिथिः । । तद्व्रतकथा यथा,—
"पुरैकदा सुखासीनं ब्रह्माणं जगतां पतिम् ।
उवाच सहसागत्य सनकः संजितेन्द्रियः ॥
सनक उवाच ।
राज्ञा दशरथेनैव राज्ञ्या कौशल्ययापि वा ।
कस्मात् कर्म्मवशाल्लब्धः पुत्त्रोऽसौ जगतीपतिः।
दूर्व्वादलश्यामरामो विस्तार्य्य कथयस्व मे ॥
ब्रह्मोवाच ।
साधु पृष्टं त्वया वत्स जगतां हितकारकम् ।
पुरा राजा दशरथः कौशल्या च समाहितौ ॥
जजाप मन्त्रं दुर्गायाः शिवस्य च विशेषतः ।
तयोर्जपेन तुष्टः सन् शिवः प्रत्यक्षतां गतः ॥
दशरथ उवाच ।
अद्य मे सफलं जन्म अद्य मे सफलं तपः ।
अद्य मे सफलं चक्षुर्यतस्त्वमवलोकितः ॥
श्रीशिव उवाच ।
किन्ते काम्यं महाराज कथयस्व ददामि तत् ॥
दशरथ उवाच ।
देवदेवाप्यपुत्त्रोऽहमिति दुःखेन दुःखितः ।
चिरं विचार्य्य मनसा शिवाराधनतत्परः ॥
इति श्रुत्वा महादेवस्तमुवाच दयापरः ।
कुरु राजन् वंशयज्ञं ततस्ते जगतीपतिः ॥
श्रीरामनामा पुत्त्रोऽसौ कौशल्यायां भविष्यति।
इत्युक्त्वा तं महादेवस्तयोरन्तर्हितोऽभवत् ॥*॥
इति रुद्रमुखात् श्रुत्वा राजा दशरथः सुखी।
ततश्चक्रे वंशयज्ञं स देव्या सह तत्परः ॥
ततः काले महाराज्ञी गर्भं धत्ते मनोहरम्
चैत्रे मासि सिते पक्षे नवम्यां शोभने दिने।
अतिपुण्यसुसंलग्ने जातो रामः स्वयं हरिः।
पुनर्व्वस्वक्षसंयुक्ता सा तिथिः सर्व्वकामदा ।
श्रीरामनवमी प्रोक्ता कोटिसूर्य्यग्रहाधिका ॥
अस्मिन् दिने महापुण्ये राममुद्दिश्य भक्तितः।
यत्किञ्चित् क्रियते कर्म्म तदक्षयकरं स्मृतम् ॥
उपोषणं जागरणं पितॄनुद्दिश्य तर्पणम् ।
तस्मिन् दिने तु कर्त्तव्यं ब्रह्मप्राप्तिमभीप्सुभिः।
तस्मिन् दिने महापुण्ये राममुद्दिश्य भक्तितः
जपेदेकान्त आसीनो यावत् स्याद्दशमीदिनम्॥
तेनैव स्यात् पुरश्चर्य्या दशम्यां भोजयेद्द्विजान्।
भक्ष्यभोज्यैर्बहुविधैर्भक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम्।
कृतकृत्यो भवेत्तेन सद्यो रामः प्रसीदति ॥
यस्तु रामनवम्यान्तु भुङ्क्ते मर्त्यो विमूढधीः।
कुम्भीपाकेषु घोरेषु पच्यते नात्र संशयः ॥
कुर्य्याद्रामनवम्यां य उपोषणमतन्द्रितः ।
न शेते मातृजठरे स्वयं रामो भवेत्तु सः ॥
श्रीरामनवमी नाम पुण्यात् पुण्यतमव्रतम्।
इति श्रुत्वा सुसंतुष्टः सनकः पुनरब्रवीत् ।
विधिना केन कर्त्तव्यं वद मे कमलोद्भव ॥*॥
ब्रह्मोवाच ।
व्रतपूर्व्वदिने स्नात्वा सकृद्भुक्त्वा निरामिषम् ।
त्यक्त्वा च योषिच्छयनं शयीत स्थण्डिले कुशे॥
ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय कृत्वा प्रातःक्रियां ततः।
प्रातः स्नात्वा शुचिर्भूत्वा सङ्कल्पं विधिनाचरेत्
प्रतिमायां घटे वापि पटे वा यन्त्रतोऽपि वा ।
शालग्रामशिलायान्तु तुलसीदलकल्पिता ॥
पूजा श्रीरामचन्द्रस्य कोटिकोटिगुणाधिका ।
कौशल्या पूजनीयादौ राजा चैव ततः परम् ॥
षड़ङ्गं पूजयेत्तत्र लक्ष्मणादीन् विशेषतः ।
पूजयेत् परया भक्त्या परिवारं ततः परम् ॥
ततो ग्रहांश्च दिक्पालांस्तदस्त्राणि च पूजयेत् ।
उच्चस्थे ग्रहपञ्चके सुरगुरौ सेन्दौ नवम्यां तिथौ
लग्ने कर्क्कटके पुनर्व्वसुदिने मेषं गते पूषणि ।
निर्द्दग्धुं निखिलाः पलाशसमिधो मध्यादयो-
ध्यारणे
राविर्भूतमभूदपूर्व्वविभवं यत्किञ्चिदेकं महः ॥
ततो वाद्यादिकं कृत्वा दद्यादर्घ्यं विशेषतः ।
मूलमन्त्रेण दद्याद्वै भक्त्या पुष्पाञ्जलित्रयम् ॥
एवमष्टसु यामेषु अष्टधा च जपेद्व्रती ।
इतिहासकथां श्रुत्वा गीतनृत्यैर्निशां नयेत् ॥
ततः परदिने प्रातः स्नानं कृत्वा विधानतः ।
रामं दूर्व्वादलश्यामं भक्त्या भक्त्या प्रपूजयेत्।
दक्षिणां विधिवद्दत्त्वा ततोऽच्छिद्रावधारयेत्।
भोजयित्वा ततो विप्रान् स्वयं पारणमाचरेत्।
य इदं शृणुयान्नित्यं पुण्याहे च विशेषतः ।
बहुपुत्त्रो धनाढ्यश्च अन्ते ब्रह्मत्वमाप्नुयात् ॥
सग्रामे वैरिणो हन्ता सर्व्वत्र विजयी भवेत्
राजद्वारे महाघोरे संग्रामे शत्रुसङ्कुले ॥